

Școala clasică formează caracterul

Cititul, această activitate “tradițională” atât de detestată de promotorii școlii active, experimentale, negative, care ar prefera să educe elevii în orice alt fel – prin lucru manual (*crafts*), prin jocuri pe calculator, prin filme, prin joc, prin lucru în echipe. Această activitate atât de învechită, încât până și **disciplina** – învechită – “Limba și literatura română” a fost înlocuită cu **activitatea** – modernă – “Comunicare”. Și în manualele de “Comunicare” sunt incluse exerciții de comunicare non-verbală. O schimbare care ne arată clar că elevul – omul în formare – trebuie învățat doar să comunice, indiferent în ce fel – prin gesturi, mimică, imagini, interjecții – nu neapărat prin cuvânt. Ce este, deci, cititul?

Conform dicționarelor, cititul este procesul cognitiv de decodare a înțelesului dintr-un text. Este un proces complex, în care cititorul trebuie mai întâi să recunoască fiecare cuvânt, să-i recepteze înțelesul, pentru ca apoi să construiască înțelesul precis al fiecărei propoziții și, în cele din urmă, al întregului text.

Se poate înlocui comunicarea prin cuvânt (scris sau vorbit) cu comunicarea non-verbală? Să spunem că prin comunicarea non-verbală se pot transmite emoții (când cineva țipă înțelegem că e înspăimântat sau mânios). O pictură ne poate transmite emoțiile pictorului (extaz în fața frumosului, oroarea de război și de moarte, etc). Un simbol vizual ne poate transmite informații utile (imaginea stilizată a unui avion care decolează ne indică drumul spre aeroport). Însă omul nu poate funcționa doar pe bază de informații și emoții. La acest nivel, de condiționare pavloviană, funcționează necuvântătoarele. Omul însă este o ființă rațională. ***Poate omul să funcționeze ca ființă rațională pe bază de comunicare non-verbală?***

În articolul “Predarea matematicii în ciclul primar (I)” prezentam, la început, concepția pedagogică clasică despre procesul de învățare: “**Scopul** învățării este să-i ofere elevului instrumentele necesare pentru a cunoaște lumea. Instrumentele cu ajutorul cărora elevul cunoaște lumea sunt **noțiunile și judecățile** construite pe baza acestor noțiuni prin procesul gândirii raționale.” Articolul descria în continuare procesul de formare a noțiunilor în mintea omului. Care este însă legătura dintre noțiuni și comunicarea verbală? Iată ce scria I. Găvănescul despre această legătură:

“Noțiunile n-au reprezentant fizic, material, în natură, ca senzațiile, reprezentările și percepțiile, cari se raportează la ceva particular și determinat. Omul abstract nu se poate arăta trăind, mișcându-se, ci se pot arăta totdeauna numai indivizi anumiți, cari, pe lângă notele comune tuturor oamenilor, mai prezintă altele particulare, proprii numai lor. Semnul exterior al cuprinsului de idei ce formează noțiunea «om» este numai cuvântul «om» pronunțat sau scris. Se asociază astfel de un complex de reprezentări sau de o noțiune o percepție auditivă sau vizuală, adică niște sunete: cuvintele, sau niște semne:

literele. Cu cât cugetarea crește, cu atât și limba se dezvoltă, căci mulțimea noțiunilor cere înmulțirea semnelor exterioare sau a vorbelor care să le reprezinte.” (I. Găvănescul - *Elemente de psihologie*)

Iată, deci, că singurul reprezentant material al noțiunii este **cuvântul**. Cuvântul “cal” nu reprezintă un cal anume, ci orice animal cu patru picioare, copite, coamă, coadă etc, folosit la călărit sau la tracțiune ... întrunind, deci, caracteristicile comune tuturor cailor. Cuvântul “roșu” nu reprezintă soarele sau focul sau sângele, ci caracteristica comună a acestor obiecte (pe care le percepem individual prin simțuri). Cuvântul “cinci” nu reprezintă numărul cinci, sau cinci copii, sau cinci mere, ci caracteristica comună a acestor grupuri.

Dacă singurul reprezentant material al noțiunii este cuvântul, înseamnă că nu putem opera cu noțiunile decât prin cuvinte. Dacă vrem să comunicăm ceva legat de o noțiune, avem nevoie de cuvinte. Dacă vrem să construim o judecată pe baza unor noțiuni, avem nevoie de cuvinte. Orice încercare de a funcționa fără a apela la cuvinte ne condamnă să rămânem la nivelul animal al vieții. Din moment ce construirea unei judecăți, a unui raționament, are nevoie de cuvinte, dacă ne lipsim de cuvinte renunțăm la a mai fi ființe raționale.

Iată de ce activitatea cititului este esențială pentru formarea oricărei ființe raționale. Învățând cuvinte - construindu-și vocabularul - elevul este pus în contact cu noțiunile reprezentate de acele cuvinte. Învățând gramatica, elevul află regulile de funcționare a limbii - cum se folosesc cuvintele pentru a transmite idei sau judecăți complexe. Iar citind cărți, elevul este pus în contact direct cu mințile din care au izvorât acele gânduri. Așa cum diamantul nu poate fi șlefuit decât cu alte diamante, o minte gânditoare nu poate fi șlefuită decât prin contactul cu alte minți. Iar o minte strălucită se va forma prin contactul cu alte minți strălucite. Bălăceala non-verbală în mediocritatea “comunicării” de “informații” și emoții întâmplătoare nu șlefuiește, ci predispune la moarte intelectuală.